

A KÖNYVTÁRELLÁTÁSI SZOLGÁLTATÓ RENDSZER MŰKÖDÉSE

AJÁNLÁS

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) a megyei könyvtár és az illetékességi területén lévő, 5000 főnél kisebb lakosságszámú település önkormányzata között kötött megállapodás alapján - a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 64. § (2) bekezdés *b)* pontjában foglaltak megvalósítása érdekében - működő szolgáltatási rendszer a nyilvános könyvtári ellátás kötelező települési önkormányzati feladatának biztosításához.¹

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer működéséről szóló 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet megállapítja a megyei könyvtár által nyújtott szolgáltatásokra, valamint a kistépülési önkormányzat által a fenti törvény 64. § (3) bekezdése alapján működtetett Könyvtári, Információs és Közösségi hely elnevezésű könyvtári szolgáltató helyre vonatkozó követelményeket. E rendeletben meghatározott követelmények teljesítéséhez a következő ajánlásokat tesszük közzé:

A KSZR országos hálózatában a települések Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerét meghatározó főbb tényezők meghatározása differenciáltan történt. A KSZR egyrészt könyvtári célra kialakított épületben (könyvtárban) történő szolgáltatásközvetítést jelent, másrészt könyvtárbuszos ellátás keretében valósul meg.

A szolgáltató helyek, könyvtárbuszok szolgáltatásai kialakításának elsődleges követelménye a település helyi sajátosságainak figyelembe vétele szerint:

- a lakosság lélekszáma és kor szerinti összetétele,
- településszintű infrastrukturális/intézményi besorolás: funkcióhiányos és funkciószegény falu, a nevelési-oktatási, kulturális, szociális és egyéb intézmények megléte és szolgáltatóképessége,
- munkahelyi ellátottság: helyi és ingázó munkavállalók aránya, szociokulturális környezet,
- meglévő infrastrukturális feltételek, azok fejlesztési lehetőségeinek számbavétele,
- szélessávú internet-elérési lehetőség települési lefedettsége,
- a helyi kulturális hagyományok és a civil szerveződések megléte.

Az ajánlás elsősorban arra törekszik, hogy a megadott mutatók megalapozzák a minősített szolgáltatások működési feltételeit és színvonalát, másrészt az egyes szolgáltató helyek fejlesztéséhez adjanak számszerűsíthető támpontokat.

Feltételek	Elérendő ellátottsági szint
A könyvtári szolgáltató hely épületének állapota és adottságai²	Az épület a település középpontjában, közforgalmi helyekhez közel helyezkedjen el. Az épület legyen biztonságos, akadálymentesen használható, természetes megvilágítású, tiszta és rendezett. Legyen komfortos, fűtése, világítása korszerű, költséghatékony. A könyvtáráépület megközelítését a település területén útbaigazító tábla

¹ 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer működéséről 1. § (1)

² Ennek biztosítása a fenntartó önkormányzat feladata

	segítse. Az épületen elhelyezett külső tábla jól olvashatóan tartalmazza a szolgáltató hely megnevezését (Könyvtári Információs és Közösségi Hely), nyitva tartását, címét. A táblán szerepeljen a szolgáltató megyei könyvtár megnevezése is. A könyvtár alapterülete tegye lehetővé a különböző szolgáltatásokhoz szükséges térkialakítást: • állománycsoportok áttekinthető elhelyezését (elsősorban a falfelületeken), • számítógépes munkaállomások telepítését, • olvasó- és tanulóhelyek biztosítását, • kiscsoportos foglalkozások és kisebb létszámú programok megrendezését, • a könyvtáros számára megfelelő munkakörnyezetet kialakítását. A Könyvtári Információs és Közösségi Hely alapterületének meghatározásakor figyelembe kell venni a településen működő kulturális és egyéb szolgáltató helyek meglétét. A differenciált könyvtári szolgáltatások kialakításának optimális alapterülete 80-100 m², különösen, ha más közösségi hely a településen nem áll rendelkezésre. Az optimális alapterület teljesítését, meglétét a helyi sajátosságok befolyásolhatják, de a differenciált szolgáltatások egyidejű igénybevételének intenzitását, valamint az állomány nagyságrendjét figyelembe véve az alapterületet arányosan növelni kell.
A könyvtári szolgáltató hely bútorzata	Meghatározó a könyvtár belsőépítészeti megjelenése, amelynek legfontosabb elemei az egységes könyvtári célbútor, színben is összehangolt kiegészítőkkel. Új könyvtári berendezés esetén ajánlott bútorok paraméterei: Könyvespolcok ajánlott méretezése: max. 200 x 90 x 25 cm, 2,5 cm-es polcvastagsággal. A polcok szélessége természetesen a falak adottságaihoz kerül méretezésre. A szépirodalmi állomány tárolásához 6 polcos, a szakirodalmi állomány tárolásához 5 polcos beosztással. A gyermekirodalom tárolására szolgáló polcok max. 170 x 90 x 25 cm, 4 polcos beosztással, 2,5 cm-es polcvastagsággal Válogatóláda a képeskönyvekhez 60 x 60 x 25 cm, 4 felé osztott differenciált mélységgel. Folyóíratállvány felhajtható lappal 200 x 70 x 35 cm méretezéssel. Olvasóasztalok, kárpitozott székek, gyerekasztal, gyerek székek. Számítógépes asztal székkal, médiaszekrény, ruha- és táskatároló. Többfunkciós könyvtáros asztal székek, kiegészítő tárolókkal. Ülőpárnák, babzsákok. Függönyök, szőnyegek, egyéb kiegészítő bútorok. Kiállítási vitrinek, paravánok.³ Kettős funkciójú könyvtár kialakítása esetén biztosítani kell egy iskolai osztály egyidejű foglalkoztatásához szükséges berendezést. A könyvtár nyilvános terei legyenek meleg burkolatúak (parketta vagy laminált padló), ami a baba-barát és gyermekkörnyezet kialakításának alapja.

³ A helyi adottságoktól függően

A könyvtári szolgáltató hely műszaki felszerelése: informatikai és elektronikai eszközök	A könyvtári szolgáltató helynek rendelkeznie kell az elektronikusan, illetve interneten elérhető információk használatához, a könyvtár működtetéséhez, nyilvántartások vezetéséhez szükséges informatikai eszközökkel. A szolgáltató helynek legalább két használói és egy könyvtárosi munkaállomással kell rendelkeznie. Minden további számítógép szükségességét a napi átlagos látogatók egyidejű (óránkénti) internethasználatához kell igazítani. Kettős funkciójú könyvtár esetében a gépek számát ugyancsak az egyidejű használók száma határozza meg. WIFI hozzáférés kialakítása. A megyei könyvtár mobil eszközparkkal segítse a kistélepüléseken megvalósuló rendezvényeket, programokat, oktatást. További informatikai és multimédiás eszközök: Kézi vonalkódleolvasó Multifunkcionális berendezés (nyomtató, szkennel, fax, fénymásoló) min. 1 db Korszerű TV, DVD-lejátszó, digitális fényképezőgép Projektor, mobil vetítővászon, hangosító berendezések⁴
A könyvtári szolgáltató hely elérhetősége	A könyvtári szolgáltató hely, mint közintézmény elérhetőségét a lakosság számára nyitva tartási időben telefonon is biztosítani kell. A korszerű információszolgáltatás alapvető követelménye a szélessávú internet és telefonkapcsolat⁵. A Könyvtári Információs és Közösségi Hely szolgáltatásai, elérhetősége, információi legyenek hozzáférhetőek a település és a megyei könyvtár honlapján. Készüljön a legfontosabb információkat, szolgáltatásokat népszerűsítő szórólap, tájékoztató kiadvány.
A könyvtári szolgáltató hely nyilvántartási, tájékoztatási rendszere	A megyei könyvtár integrált könyvtári rendszere távoli hozzáféréssel biztosítsa a kistélepülések számára a dokumentumállomány egységes nyilvántartását, a dokumentumok kölcsönzését, támogassa a 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet 3.§ 1-11. pontjában meghatározott szolgáltatások elérését. A megyei könyvtárnak gondoskodnia kell a szolgáltató hely állományának leválogatásáról, kurrens retrospektív nyilvántartásba vételéről, feltárásáról. A könyvtári állomány raktári rendjének fenntartása érdekében a dokumentumokat kiszállítás előtt a megyei könyvtárnak egységesen raktári jelzettel és vonalkóddal kell ellátnia. A megyei könyvtárnak az állományellenőrzést az erre vonatkozó érvényes jogszabály alapján el kell végeznie.
A könyvtári szolgáltató hely gyűjteménye	A könyvtári szolgáltatás alapját képező gyűjtemény nagyságának és összetételének elsősorban a helyi lakosság igényeihez kell igazodnia. Az állomány frissítése illetve az újdonságokhoz való hozzáférés lehetősége kiemelt jelentőségű, ehhez évi legalább négy alkalommal kell frissíteni az állományt tartós vagy ideiglenes letéttel.

⁴ Az alap számítástechnikai eszközök beszerzése után fejlesztendő eszközök a helyi szükségleteket figyelembe véve

⁵ Ezek biztosítása a fenntartó feladata

	Az egyéni igények teljesítésére elsősorban az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer megyei könyvtárközi kölcsönzési szolgáltatását kell igénybe venni. Az ezer fő alatti települések esetében évente legalább 150 cím beszerzése/hozzáférhetőségének biztosítása szükséges. Ennél nagyobb települések esetében a kínálat legalább 50 darabbal bővüljön ezer lakosonként. A könyvtári szolgáltató helyen legyenek elérhetőek a település helyi kiadványai, helyi információs anyagai. Az igényeket figyelembe véve korosztályonként legalább 2-3 magazin, folyóirat álljon rendelkezésre. A megyei könyvtárnak legalább háromévente foglalkoznia kell a frissítéssel arányos állománycsökkentéssel. Kettős funkciójú könyvtár esetében a gyűjtemény kialakításánál és gyarapításánál figyelemmel kell lenni a nevelési-oktatási intézmény helyi pedagógiai programjára, a tanulók és a pedagógusok igényeire.
A könyvtári szolgáltató hely szolgáltatásainak igénybevétele	A KSZR szolgáltatás legfontosabb célkitűzése, hogy szolgáltatásai a lakosság minél szélesebb köréhez eljussanak. Ennek érdekében a szolgáltató rendszerben együttműködő partnereknek mindent meg kell tennie. A szolgáltatás eredményességét rendszeresen, de legalább két évente összehasonlítható használói és partnerelégedettség-méréssel szükséges alátámasztani. A szolgáltatások használatát folyamatosan dokumentálni kell (munkanapló vezetése, integrált könyvtári rendszerből kinyerhető adatszolgáltatás, központi és helyi statisztikai adatok gyűjtése). El kell érni, hogy a lakosság legalább 20 %-a a könyvtár regisztrált használójává váljon, s egy lakosra évente legalább 2,5 könyvtárlátogatás jusson.
A könyvtári szolgáltató hely nyitva tartása	A Könyvtári Információs és Közösségi Helynek a kistelepülés meghatározó jelentőségű közszolgáltató helyévé kell válnia. Ennek érdekében arra kell törekedni, hogy a lakosság minél hosszabb időben tudja igénybe venni a szolgáltatásokat. Célszerű a délelőtti és délutáni nyitva tartási órákat a hét napjain azonos időben meghatározni. Minden szolgáltató helyen - az érvényben lévő jogszabályt figyelembe véve – biztosítani kell a hétfélig nyitva tartást is. Olyan nyitva tartást kell megállapítani, amely hozzájárul a szolgáltatási mutatók teljesítéséhez. A nyitva tartási időt a szolgáltatási megállapodásban rögzíteni kell, amelytől eltérni csak a két fél egyeztetett álláspontja esetén lehetséges.
A könyvtári szolgáltató hely személyi feltételei	A könyvtári szolgáltatás eredményességének alapja a szolgáltatást nyújtó személy felkészültsége, alkalmassága, elkötelezettsége. Képesítési előírásaira a 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet 5.§ (1) bekezdés g) pont szempontjai irányadók.

	A szolgáltatás részeként gondoskodni kell a személyzettel való folyamatos kapcsolattartásról, szakmai segítségnyújtásról. Évente legalább két alkalommal – szükség esetén kisebb csoportokban – továbbképzést kell szervezni a legfontosabb szakmai ismeretek átadására, a szolgáltatások közös értékelésére, amelyen a könyvtáros részvételét a fenntartónak lehetővé kell tenni. A megállapodásban rögzíteni kell, hogy személyi változás esetén a megyei könyvtárat időben értesíteni kell, akinek nem csak a soron kívüli állományellenőrzést és eszközleltárt kell elvégeznie, hanem az új személy betanítását is.
A könyvtári szolgáltató hely rendezvényei	A könyvtári szolgáltató helyek egyik fő feladata a helyi közösség szervezésének, együttlétének támogatása, közösségi szolgáltatások biztosítása. Nagy hangsúlyt kell fektetni az együttműködési lehetőségek kiaknázására a nevelési-oktatási intézményekkel, civil szervezetekkel, egyházakkal, vállalkozókkal. A közösségi szolgáltatásban kiemelt figyelmet kell fordítani a lakosság digitális írástudásának fejlesztésére, a megyei könyvtárnak a tanfolyamok megszervezéséhez szakembert és szükség esetén mobil géppark kihelyezését biztosítani kell. A megyei könyvtárnak évente legalább négy alkalommal kell olyan könyvtári programokat kínálni – kiállítás, előadás, játékok, versenyek stb. –, amelyek iránt a helyi lakosság érdeklődik. Ösztönözni és segíteni kell a helyi események szervezését, ugyanakkor törekedni kell arra, hogy a szolgáltató helyek mindegyike részt vegyen a kiemelt országos programokban, az Országos Könyvtári Napok rendezvénysorozatában és az Internet Fiestán. A programokat a helyben szokásos módon – honlap, meghívó, plakát, szórólap, helyi média – közzé kell tenni egységes arculati megjelenítéssel. A rendezvények résztvevőinek számát rögzíteni kell, az eseményeket fotóval is dokumentálni szükséges.

Az 500 lakos alatti településeken – földrajzi elhelyezkedésüktől függően – a könyvtárbuszos szolgáltatás ajánlott.

Feltételek	Elérendő ellátottsági szint
Könyvtárbusz külső állapota	A könyvtárbusz feleljen meg a közlekedésbiztonsági normáknak, az akadálymentes használat követelményeinek. Külső megjelenése, feliratozása kapcsolódjon a könyvtári szolgáltatáshoz, legyen érdeklődést keltő. A könyvtárbusz megállóhelye a település központjában, közforgalmi helyekhez közel, lehetőleg fedett formában kerüljön kialakításra, a pontos menetrend feltüntetésével. Előnyt jelent, ha a könyvtárbusz egy adott közösségi épület előtt tud szolgáltatást nyújtani, amely kiegészítheti a szolgáltatási lehetőségeket.
Könyvtárbusz belső állapota	A felépítmény berendezése (bútor, technikai-, számítástechnikai eszközök) feleljen meg a korszerű könyvtári és használói elvárásoknak, tegye lehetővé az állomány biztonságos szállítását. Kerüljön kialakításra olvasói és

	játéksarok, mely alkalmas a multimédiás szolgáltatások igénybevételére is. A buszon legyen legalább három olvasói és egy könyvtárosi internetes elérhetőségű munkaállomás.
Könyvtárbusz szolgáltatási ideje	Megállónként olyan szolgáltatási időt kell biztosítani, amely hozzájárul a szolgáltatási mutatók teljesítéséhez, de kéthetente legalább másfél óra szolgáltatási időt kell nyújtani. A szolgáltatási időt a szolgáltatási megállapodásban rögzíteni kell, amelytől eltérni csak a két fél megállapodása esetén lehetséges.
Könyvtárbusz személyi feltételei	A könyvtárbuszos szolgáltatás megköveteli a megfelelő személyzet alkalmazását. 1 fő könyvtáros és 1 fő gépkocsivezető biztosítja alkalmanként a szolgáltatás elérését, melyet a felkeresett településen egy állandó kapcsolattartó segíthet az önkormányzat és a szolgáltató közötti megállapodásnak megfelelően. A kapcsolattartó feladata: a dokumentumok, kérések összegyűjtése a látogatások közötti időpontban; közreműködés a helyi programszervezésben; a használói elégedettségmérések lebonyolításának támogatása.
Könyvtárbusz gyűjteménye	A könyvtárbuszon elhelyezett gyűjtemény kialakítása esetén a szolgáltató helyeknél megfogalmazott szempontok az irányadók.
Könyvtárbusz szolgáltatásai	Az alapvető szolgáltatások teljesítéséhez a telepített szolgáltató helyeknél megfogalmazott szempontok az irányadók.

Budapest, 2015. február 26.

